

Kína történelme



Kína a világ legősibb folyamatos civilizációja, amely már mint az ókorban önálló kulturális egységet alkotott, és igen fejlettnak számított. Számos, Európában csak jóval később megismert találmány (iránytű, papír, nyomtatás, puskapor, porcelán, selyem) már az ókorban ismert volt Kínában. Az egységes birodalom (i. e. 221-es) megalakulása óta lényegében egységben, a különböző dinasztiák vezetésével és a többi kultúrától elzárva fejlődött egészen a 19. századig, amikor is az angolok félgymarmati sorba taszították. Egészen a 20. század közepéig a különböző nagy- és középhatalmaknak kiszolgáltatta, közben egy rendszerváltást átélve, 1949-ben a szárazföldön ismét beköszönt az egység, megalakul a jelenleg is fennálló Kínai Népköztársaság.

Kína ma a világ harmadik katonai, második gazdasági potenciálja, a világ legnépesebb állama (1,3 milliárd lakossal), ám a jelenleg működő népességszabályozási program eredményeként rövidesen meg kell válnia ettől a rangjától. Jelentős kínai etnikum él a világ különböző területein, elsősorban Délkelet-Ázsiában és a fejlett nyugati államokban.

Kína az egyik legősibb civilizáció. A Sárga folyó évenkénti áradásai során lerakott termékeny hordalékon már az i. e. 6. évezredben kialakult a földművelő életmód. A mondabeli első kínai császár Huang Di (Huang Ti), i. e. 2100-ban alapította meg az első kínai államot a mai Peking környékén. Ezután kialakult a többi kínai királyság is.

I. e. 221-re táján a Qin (Csin) állam Qin Shi Huangdi (Csin Si Huangti) vezetésével legyőzte a többi tizenegy nagy fejedelemséget, létrejött az egységes kínai állam. Ez a császárság sokféle etnikumot egyesített, de kifelé jól védhető volt: keletről a tenger, délről az áthatolhatatlan erdőségek, nyugatról a hegyek határolták. Mindössze északról volt sebezhető. A nomád népek támadásait kivédendő épült meg az i. e. 5-1. évszázad között a kínai nagy fal erődrendszer,

melynek egységesítése Zheng császár érdeme.

A Qin-dinasztia (Csin-dinasztia), majd az azt követő Han- és Jìn-dinasztia uralkodása idején Kína óriásit fejlődött. A virágzásnak a hunok i. sz. 316-os hódítása vetett véget. Kína 589-ig sok részre szakadva maradt, majd 589-ben a Sui-dinasztia (Szu-j-dinasztia) egyesítette. A Tang-dinasztia vezetésével 875-ig maradt egységes állam, akkor sok fejedelemségre esett szét. Ez az „öt dinasztia kora”, amely 960-ig tartott. A Song-dinasztia (Szung-dinasztia) vezetése alatt Kína újra egyesült. Az 1127-es dzsürcsi hódítással véget ért a kínai dinasztiák kora. 1279-ben Kubiláj mongol vezér lett a kínai császár, megalapította a Yuan-dinasztiát (Jüan-dinasztiát). Ennek helyébe 1368-ban a kínai Ming-dinasztia lépett. Végül 1644 és 1911 között a mandzsu Qing-dinasztia (Csing-dinasztia) uralkodott. Ekkor alakul ki Kína jelenlegi határa. Elfoglalták Tajvant és Tibetet, határszerződést kötöttek Oroszországgal. Kína a 18. század végéig terjeszkedett. Qianlong (Csienlung) császár halála után megindult Kína bomlása.



Az 1842-es, majd 1856-60-as ópiumháborúk során Kína az egyenlőtlen szerződések révén lényegében függőségbe került, elsősorban Angliától, de más akkori nagyhatalmaktól is. Közben az elnyomott tömegek egyre jobban lázadoztak. Az 1901-ben levert boxerlázadás után 1911-ben polgári demokratikus forradalom döntötte meg a császárságot. Kína köztársaság lett. Ezután hamar eluralkodott a káosz. Gyakran beavatkoztak külső hatalmak, elsősorban Japán és Anglia. 1925-ben polgárháború tört ki, amely 1949-ig tartott. A II. világháború idején, a Japán ellen vívott háború közben sem szünetelt a polgárháború. A nemzetközileg elismert kínai kormány élén a Kuomintang (Nemzeti Párt) állott. 1949-ben a kommunisták a szárazföldről kiszorították a Kuomintang pártot Tajvan szigetére. Megalakult a Mao Zedong (Mao Ce-tung) vezette Kínai Népköztársaság, és 1950-ben Tajvanon a Kínai Köztársaság.

1958-ban Mao Ce-tung meghirdette „Nagy ugrást”. Az ekkor megkezdődött folyamatok az 1966-69-es kulturális forradalomban érték el csúcspontjukat.

A '70-es évektől kezdve Kína folyamatosan bontotta le merev rendszerét. Gazdaságpolitikája

kapitalista jellegű lett, miközben a pártállam fennmaradt. A demokráciát követelő 1989-es diáklázadást vérbe fojtotta a karhatalom.

Kína 23 tartományból (省) (Tajvant (台湾, Táiwān) is számítva), 5 autonóm területből (自治区), 4 önálló közigazgatási egységből (直辖市) és 2 különleges státusú területből (特别行政区) áll.

Kínai tartományok

- Anhui (安徽, Anhuj)
- Fujian (福建, Fucsien)
- Gansu (甘肃, Kanszu)
- Guangdong (广东, Kuangtung) - azaz Kanton
- Guizhou (贵州, Kujcsou)
- Hainan (海南, Hajnan)
- Hebei (河北, Hopej)
- Heilongjiang (黑龙江, Hejlungcsiang)
- Henan (河南, Honan)
- Hubei (湖北, Hupej)
- Hunan (湖南)
- Jiangsu (江苏, Csiangszu)
- Jiangxi (江西, Csianghszi)
- Jilin (吉林, Csilin)
- Liaoning (辽宁)
- Qinghai (青海, Csinghaj)
- Shaanxi (陕西, Senhszi)
- Shandong (山东, Santung)
- Shanxi (山西, Sanhszi)
- Sichuan (四川, Szecsuán)
- Yunnan (云南, Jünnan)
- Zhejiang (浙江, Csöcsiang)
- Tajvan – Taiwan (台湾)

Etnikai, nyelvi, vallási megoszlás

Kína lakosságának 95%-a kínai, azonban ez a népcsoport nem egységes, jelenleg a Kínai Népköztársaságban 56 népcsoportot tartanak számon. Mindközül a legjelentősebb a han

nép csoportot, amely Kína lakosságának mintegy 60%-át adja. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy rengeteg nép csoportot ide soroltak be és erőszakosan kínaiizáltak.

Az ország hivatalos nyelve a mandarin, de további nyelvjárások is jellemzőek (ezek közül a legismertebb a kantoni).

Vallás: 90% buddhista (taoista, lámaista, déli-buddhista) és 10% iszlám (Türkesztán).

Kína gazdasága

1978-tól kezdve a Kínai Kommunista Párt folyamatos lépéseket tett a tervgazdaság piacgazdasággá alakításáért. A mezőgazdaságban felhagytak a korábbi erőszakos kollektivizálással, helyette áttértek az állami gazdaságokra. A szolgáltatásban és a könnyűiparban megjelenhetett a magánszféra, amely az ország meghatározott területein egyben külföldi vállalkozók odatelepülését is jelentette. A párt befolyását a gazdaság minden területén csökkentették, a helyi hatóságok, illetve a vállalatok vezetősége kapta kézbe az irányítást. Így Kínában létrejött a szocialista piacgazdaság.

Ez a gazdaságpolitika meghozta a gyümölcsét: 20 év alatt megnégyszereződött az ország GDP-je. Kína jelenleg a világ hatodik gazdasági potenciálja, amelyet elsősorban nagy lakosságának köszönhet (1,3 milliárd fő), miközben még mindig csak kb. 1100 \$ jut egy kínai lakosra. A kínai gazdaság minden évben jelentősen gyarapszik, évente 8 – 11%-kal nő a GDP, amely ha folyamatos marad, Kína hamar jelentős gazdasági térséggé nőhet óriási piaccal. 2006-ra Kína vált a világ 4. legnagyobb gazdaságává, megelőzve Nagy-Britanniát.

Kereskedelem

A 18 század elejéig Kína a világ egyik vezető gazdasági nemzete volt. Számos találmány (papír, porcelán, nyomtatás, lőpor stb.) tette vonzóvá a lehetséges kereskedelmi partnerek számára. Kínával való üzletkötés feltétele volt többek közt a Kotau (mély meghajlás) a császár előtt. A 19 század elején, az USA és Európa kereskedelmének fellendülése következtében, Kína hatalma csökkenni kezdett. A Japán által elfoglalt területek elvesztése tovább gyengítette az országot.

Az 1949-ben megalakult Kínai Népköztársaság legfőbb feladata ezért a több mint 540 milliós nép élelemmel való ellátása volt. A kommunista kormány szigorú tervgazdálkodáson alapuló gazdaságirányítási rendszert vezetett be, centralizálta az árak meghatározását és eltörölte a magántulajdont. E gazdaságpolitika következménye a külkereskedelmi elszigetelődés mellett a

süllyedő életszínvonal lett, amelynek hatására tízezrek pusztultak el.

1978-ban Deng Xiaoping utasítására nyitottak a gazdaság elszigeteltségén, bevezették a piacgazdálkodás primitív formáját. A gazdasági liberalizáció azonban csak korlátozott volt, sok tevékenység állami felügyelet alatt maradt. Napjainkban Kína folyamatosan tárja ki kapuit a világ felé, megkönnyítve ezzel a kereskedelmet és a gazdasági növekedést. Egyes jóslatok szerint 2020-ra Kína a világ első számú gazdasági hatalma lehet.

Kína turizmusa

Turizmusa a világ turizmusában meghatározó szerepet tölt be. A turista érkezések száma 2005-ben a negyedik, a bevételeket számítva pedig a hatodik helyet foglalta el a világon. A közelmúlt legdinamikusabb fejlődését is ez a kelet-ázsiai ország produkálta az ágazatban. A WTO előrejelzése szerint 2020-ban ez az ország lesz az első számú desztináció a világ idegenforgalmában, s kiutaztatása is az elsők közé fog kerülni. Az ország jelentőségét a turizmusban a még kihasználatlan utazási potenciálja adja.

Kína kultúrája

Kína művészete, Kínai szokások, Kínai építészet, Kínai írás és Kínai alkotók

Magyarországon a kínai kultúra és művészetek területén a Kínai Kulturális és Művészeti Központ végez kiemelkedő tevékenységet, mely során a két ország kapcsolatai is erősödnek. A Művészeti Központ szakmai csoportjai, tagozatai illetve iskolái révén bárki testközelből ismerheti meg Kína fennmaradt régi hagyományait, művészeti ágait - melyek közül többet oktatásokon gyakorolhat.

A kínai kultúra a többi fejlett kultúrától elzárva fejlődött. Régiójában meghatározó jelleggel bír, mind Japánra, mind Koreára, mind Vietnamra komoly hatást gyakorolt.

Mindamellett, Kínában egyféle kulturális sokszínűség is jellemző. Ezt az is mutatja, hogy három életfilozófia: a taoizmus, a konfucianizmus és a buddhizmus is elterjedt.

A kínai írás kb. 3000 éve született meg; a jellegzetes, szótagokat jelölő kínai karakterek azóta

használatban vannak, igaz csak Tajvanon és Japánban. A Kínai Népköztársaságban 1956-58-ban bevezetett egyszerűsített kínai írásmód a hivatalos.

Az írás mindig is fontos szerepet játszott a kínai kultúrában. Nemcsak a különböző filozófiai és tudományos munkában, hanem a közigazgatásban is használatos volt. A hivatalnoki réteg is írásos versenyeken választották ki, illetve a kalligráfia és kínai szépirodalom is mindig virágzó művészeti ág volt.

Kínában az építészet is meghatározó művészeti ág. A művészet ezen ágának a legszebb alkotásai a pagodák. A kínai festészet is rendkívül jellegzetes, az európaiától erősen eltér, a 19. században a kuriózumokat kereső Európában hamar meghonosodott.

Az előbbieken kívül a kínai zene is egyedülálló. Hangskálája eltér az európai nyolcfokútól, helyette pentaton skálája van, mivel egy oktávban csak öt hang található. Jellegzetes kínai hangszerek: cseng, hsziao és az erhu.

Tudomány, találmányok

Kína tudományos élete az ókortól kezdve igen fejlett sok tudományágat tekintve.

A kínai matematika, amely az ókori görögökével összemérhető, elsősorban az építészetet és a földrajztudományt szolgálta. Mindenképp szólni kell a kínai csillagászatról, illetve csillagjósorról, amely a mai napig nagy becsben tartott kínai horoszkóp alapjául szolgált.

Egy másik fontos kínai tudomány a kínai orvoslás. A kínai akupunktúra, illetve további természetgyógyászati módszerek a nyugati országokban is egyre népszerűbbé válnak.

Továbbá jelentős kínai eredmények születtek a kémia és a biológia területén is.

Kína rengeteg találmánnyal rendelkezett, amely Európában csak jóval később honosodott meg.

Néhány jellegzetes kínai találmány

- nyomtatás
- papír
- puska
- abakusz
- iránytű
- porcelán
- selyem
- kengyel

- íjpuska
- ecset

Látnivalók Kínában

- Pagodák
- kínai nagy fal
- kínai piramisok
- Régi kínai kultúra
- A modern Kína
- Tienanmen tér – Peking
- Tiltott Város – Peking
- Nyári Palota – Peking
- Tien Tan, az Ég Temploma – Peking
- Pekingi Egyetem
- Agyaghadzsereg – Xian
- Óceán Park – Hongkong
- Jáde Buddha-templom – Sanghaj
- Longmen-barlangok

Peking Kína fővárosa, rendkívül nagy kiterjedésű város, éppen ezért az ide látogatók rengetek érdekességet tekinthetnek meg, megismerkedhetnek a kínai kultúrával. A főbb látványosságok közé tartozik a nagyfal egy része és a Tiltott város, a Nyári Palota, a Homo erectus emlékhely, melyek a világörökség részeit képezik. Ezenkívül rengetek templom, mecset és park található a városban. A 2008-as nyári olimpiai játékokat itt rendezték meg hatalmas sikerrel.

Sanghaj Kína keleti részén található, az ország jelenetős városai közé tartozik, fontos gazdasági központ. A város nem gazdag műemlékekben, hiszen a legtöbb épülete modernnek tekinthető. Fontosabb nevezetességei a Bund, a Longhua pagoda, az Örömök Kertje, Jade Buddha temploma, a Szent-Ignác székesegyház, a Xiaodaoyuan mecset, a Kínai Kommunista Párt alakuló kongresszusának emlékmúzeuma és a Kelet Gyöngye tv-torony.

Hongkong a világ legsűrűbben lakott területe, fontos kereskedelmi,- és gazdasági központ. A fontosabb turisztikai látnivalók a Kowloon park, a Buddha-kolostor, a Wong Tai Sin templom, az Óceánpark és a 2005-ben megnyílt Disneyland.

Azonban egyértelműen Kína egyik legfontosabb nevezetessége a Kínai nagyfal, mely a világ

legnagyobb építménye, és természetesen a világörökség része.

A kínai kultúrával kapcsolatban sok embernek egyből a feng shui jut eszébe, azonban ezenkívül rengetek jellegzetessége van a kínai kultúrának, amelyek több ezer évre nyúlnak vissza. Ide tartozik még jellegzetes filozófiájuk, vallásuk, életmódjuk, ünnepeik.

Gasztronómia

A kínaiak konyhája az egész világon ismert és kedvelt. Rendkívül változatos, különleges konyha ez, az európai ember számára sok furcsaságot rejt a kínai gasztronómia, melyet alapvetően két részre osztanak, a fan-ra és a caj-ra. A fan csoportjába tartoznak a gabonafélék és egyéb keményítőben dús tápanyagok (főtt rizs, búza-, köles-, kukoricalisztból készült lepény, pogácsa, gombóc, metélt tészta). A caj csoportba tartoznak a zöldségből és húsból készült ételek. Rendkívül sokféle fűszert alkalmaznak, és ezeket is nagy mennyiségben. A különböző halak, rákok, békák és a kagylók is népszerűek, ezeket igen sokféle módon készítik el. Italaik közül a teának van kiemelkedő szerepe.

Kínában az étkezések első sorban nem az éhség csillapítására szolgálnak, sokkal inkább szent rituálék.

A kínai konyha sokat ad a hagyományokra, így talán nem meglepő, hogy vannak alapvető szabályok, amelyeket követnek. Az első az alapanyagok gondos előkészítése, amely a főzés idejének jó részét el ki is tölti. Szeretnek mindent saját kezűleg intézni a hagyományok szerint, így például a csirkét is egy speciális csipesszel kopasztják.

A második alapvető dolog, ami szintén hagyománynak mondható, hogy a sütést nagyon magas hőfokon végzik, ám csak 4-5 percig. Ehhez persze megfelelő láng kell, és egy wok. Ezen kívül pedig a harmadik alapvető jellemzője a kínai konyhának, hogy előszeretettel használnak különböző szószokat, és fűszereket, előbbieik közül nagyjából háromszázat ismernek. Fontos számukra továbbá az is, hogy az ételek ízei, színei passzoljanak.

Ezek a dolgok egyetlen más nemzet konyhájára sem jellemzőek, így lehet a kínai konyha igazán egyedi és különleges. A húsok közül természetesen a sertés és a csirke a legnépszerűbb, de ki ne hallott volna már például a pekingi kacsaról. A húsok mellett sok zöldséget használnak fel az ételek elkészítéséhez, köretnek pedig a tésztát, és a különböző lepényeket kedvelik.

Az evőpálcika

Az evőpálcika egy pár egyforma hosszúságú vékony rúd, mely Kelet-Ázsiában (azon belül is főként Kínában, Japánban, Koreában és Vietnamban) a hagyományos evőeszköz a szilárd élelmiszer fogyasztására.

Az evőpálcika feltehetően az ókori Kínából származik, a Shang-dinasztia (Sang, i. e. 1600 - 1100) korából származó feljegyzések szerint ekkor már használták a kínai konyhában.[1] A pálcika használata aztán lassan az egész kelet-ázsiai térségben elterjedt, alapvetően azokon a területeken, ahol jelentősebb volt a kínai befolyás.

Az evőpálcika általában egyik végén vastagabb (ez van a kezünkben), a másik végén vékonyabb (ezzel fogjuk meg az ételt). Fontos, hogy két egyforma hosszúságú és kiképzésű pálcikát használjunk, hiszen csak így lehet könnyen felemelni vele az ételt. Ha a pálcika vastagsága végig egyforma, a megfogható végét valamilyen díszítés jelzi.

A pálcika változó hosszúságú lehet. Az egészen hosszú, akár 30–50 cm-es pálcikákat általában főzéshez használják, például az étel forgatására a wokban. Kínában főként közepes és hosszú pálcikákat (20–26 cm) használnak evőeszközként, Japánban a rövidebbeket (16–20 cm) részesítik előnyben, Koreában a közepes méretűek a legkedveltebbek.

Vékonyabb vége lehet enyhén csúcsos, vagy tompa. A tompa végű pálcikák szélesebb ponton érintkeznek egymással ezáltal könnyebb lehet az étel megragadása, vagy a rizs szájba „lapátolása”. A hegyesebb végű pálcikával könnyebb lehet a halak szálkázása, egyeseknek az étel megragadása is. A pálcikára azonban nem illik felszúrni az ételt (a hegyes végűre sem). Az eldobható, egyszer használatos pálcikák nagy része hegyesebb végű.

A pálcika sokféle anyagból készülhet; ezeknek különböző előnyei és hátrányai vannak. A fából vagy bambuszból készült evőpálcika olcsó és könnyen használható (jobban tapad), de sajnos könnyebben megtapadnak rajta a kórokozók is, így higiéniai szempontból nem a legjobb megoldás. Főleg a hosszabb ideje használt eszközök tisztítása lehet egyre problémásabb. Lehetnek lakkozottak, hogy ezzel is növeljék a vízállóságot. Az eldobható pálcikák Kínában leginkább bambuszból készülnek.

A műanyag evőpálcikák szintén viszonylag olcsók, viszont a csúszósabb felületük miatt kezelésük nehezebb. Tisztításuk egyszerűbb és higiénikusabb, mint a fa vagy bambusz változatoké. Főzéshez nem használhatók, mivel a nagy hőtől megolvadnak és mérgező anyagokat bocsátanak ki.

A fémből készült pálcikák leginkább Koreában használatosak. A műanyaghoz hasonlóan ezek

is csúszósak, de nem olvadnak meg főzés közben és káros anyagot sem bocsátanak ki (wok-ban való főzéshez általában nem használják, mivel felsértheti a felületét). A fém pálcikák drágábbak.

Egészen kivételes, a hétköznapi életben szinte soha nem használt anyagok még a porcelán, ezüst, arany, elefántcsont és egyéb csontok. Az ilyen pálcikák előállítása igen drága, egyéb tulajdonságaik általában a fém pálcikáéhoz hasonlóak.

Használata [szerkesztés]

1. Az egyik pálcikát helyezzük a tenyerünk és a hüvelykujjunk találkozásához, kicsit szorítsuk oda és támasszuk meg a gyűrűsujjunkkal. Győződjünk meg róla, hogy a pálcika stabilan áll ebben a helyzetben, a kezünk mozgatására nem mozdul el és nem csúszik ki.

2. A másik pálcikát fogjuk a hüvelykujjunk, a mutatóujjunk és a középső ujjunk közé, nagyjából mintha írni akarnánk vele. A két pálcika hegyének egy vonalban kell lennie.

3. A felső pálcika fel-le mozgatásával akár nagyobb darab ételt is összefoghatunk.

4. Kellő gyakorlattal a pálcikát úgy használhatjuk, akár egy fogót.

Tippek: a pálcika akkor kezelhető a legkönnyebben, ha a vastagabb vége felől kb. egyharmad, egynegyed távolságnál fogjuk meg (lásd az ábrán), mivel így a pálcika végei igen hegyes szöveget zárnak be. Ha a pálcikák hegye nincs egy vonalban, fordítsuk őket lefelé (merőlegesen a tányérra), majd lassan közelítsünk a tányér felé, miközben a fogást kicsit lazábbra vesszük.

Lassan közelítve az a pálcika, melynek hegye előrébb nyúlik, lassan visszacsúszik, amíg a két pálcika egy vonalba kerül. Kis gyakorlással az ábrán látható első két lépés egyetlen mozdulattal is végrehajtható, amint egy kézzel emeljük fel a két pálcikát.

Etikett [szerkesztés]

A pálcika használatával kapcsolatban nagyon sok illemszabály létezik.

Általános szabályok [szerkesztés]

Pálcika a pálcikatartón

- A pálcikát nem használjuk zajkeltésre, figyelemfelkeltésre és gesztikulációra.
- Illetlenség játszani a pálcikával.
- A pálcikával nem mozgatunk más tárgyakat.
- Nem illik a pálcikára szűrni az ételt.
- A pálcikákat használaton kívül vízszintesen, egymással párhuzamosan illik letenni, a tányérra, vagy a pálcikatartóra. A pálcikatartó lehetővé teszi a pálcika vízszintes elhelyezését az asztalon úgy, hogy a hegye nem érinti az asztalt.
- A pálcikát használaton kívül soha ne szúrjuk a rizsbe vagy a tésztába úgy, hogy a vége felfelé áll, ez nagyon nagy illetlenség és durvaság, mert bármilyen felfelé álló, vékony hosszúk tárgy a füstölőkre emlékeztet, melyeket temetések alkalmával gyújtanak.

Kínai szabályok [szerkesztés]

- A kínai kultúrában elfogadott, hogy a rizses csészét a szánk elé emelve a rizst gyakorlatilag belapátoljuk a szánkba a pálcika segítségével. Ilyenkor természetesen nem a rizsszemeket próbáljuk meg összefogni (mint egy fogóval), hanem a pálcika végeit egymás mellett lehetőleg szinte párhuzamosan helyezve úgy használjuk, mint egy lapátot. Kínában a rizst kevesebb

vízzel főzik és így ragadósabb lesz ami megkönnyíti a pálcikával való fogyasztását.

- Átadhatunk ételt közeli hozzátartozóknak a pálcikánkkal, sőt kifejezetten illik az idősebbeknek, gyerekeknek a jobb falatokat így odaadni. Néha a hölgyek a legjobb falatokat a párjuk tányérjába teszik a közös tányérból a saját pálcikájukkal.

Forrás: [wikipedia](#)